

Odontologiczne wyznaczniki stresu a czynniki środowiskowe

Dr Jacek Tomczyk

adiunkt w Zakładzie Antropologii Instytutu Ekologii i Biogenetyki UKSW (Warszawa). Członek Polskiego Towarzystwa Antropologicznego (PTA) oraz European Anthropological Association (EAA). Uczestnik francusko-syryjskiej misji wykopaliskowej w Terka (Syria). Od 2011 r. uczestnik francuskiej misji wykopaliskowej w Erbil-Qasr Shemamok (Irak). Autor publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu ewolucji człowieka, analiz osteologicznych oraz odontologicznych.

Przedstawiona praca stanowi nowoczesne, pod względem metodologicznym, ujęcie zagadnień związanych z zastosowaniem wyznaczników stresu fizjologicznego i funkcjonalnego obserwowanych w obrębie aparatu żucia do charakterystyki warunków życia populacji ludzkich zamieszkujących tereny wschodniej Syrii (starożytnej Terki i jej okolic) od wczesnego brązu do współczesności. Oceny dokonano za pomocą trzech wyznaczników stresu: hipoplazji szkliwa, próchnicy zębów i starcia koron zębów (abrazji, atrycji i erozji). Praca zawiera bardzo obszerny opis etiologii tych zmian i bardzo dobrze objaśnioną charakterystykę stosowanej metodologii. Zaproponowany układ, choć może niekonwencjonalny, zwiększa przejrzystość tej wielowątkowej pracy i jest moim zdaniem jak najbardziej słuszny. W dyskusji pojawia się interesujący aspekt tłumaczenia uzyskanych wyników tłem historycznym i opisem warunków życia panujących w poszczególnych okresach chronologicznych objętych badaniem. Warto podkreślić przy okazji, że Autor krytycznie podchodzi do nie zawsze obiektywnych metod badawczych, doceniając znaczenie tzw. między- i zewnątrzobserwacyjnych błędów. Aby ich uniknąć, sprawdza poprawność wybranych metod, przekazując próbki materiału do oceny innym specjalistom i sprawdzając istotność zakresu popełnionych błędów. Świadczy to o dużej rzetelności i solidności Autora.

Dr hab. Barbara Kwiatkowska, prof. nadzw.

Wydawnictwo Uniwersytetu
Kardynała Stefana Wyszyńskiego

SPIS TREŚCI

PREFACE (<i>Maria Grazia Masetti-Rouault and Olivier Rouault</i>)	7
WSTĘP	11
ROZDZIAŁ I: BADANIA W DOLINIE ŚRODKOWEGO EUFRATU	13
1.1. Rys historyczny	17
1.2. Aktualny stan wiedzy	23
1.3. Cel badań	24
1.4. Materiał badawczy	27
1.5. Metody badawcze	30
ROZDZIAŁ II: HIPOPLAZJA SZKLIWA	48
2.1. Podział i etiologia hipoplazji szkliwa	50
2.2. Hipoplazja szkliwa w badaniach antropologicznych	58
2.3. Defekty hipoplastyczne w populacjach z doliny środkowego Eufratu	71
ROZDZIAŁ III: PRÓCHNICA ZĘBÓW	87
3.1. Podział i etiologia próchnicy	87
3.2. Próchnica w badaniach antropologicznych	100
3.3. Próchnica w populacjach z rejonu Terki	111
ROZDZIAŁ IV: STARCIE KORON ZĘBÓW	148
4.1. Charakterystyka starcia koron zębów	148
4.2. Starcie koron zębów w badaniach antropologicznych	161
4.3. Starcie koron zębów w populacjach z doliny środkowego Eufratu	171
ROZDZIAŁ V: WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z BADAŃ ODONTOLOGICZNYCH	197
ROZDZIAŁ VI: OCENA STANU ZDROWIA I WARUNKÓW ŻYCIA W DOLINIE ŚRODKOWEGO EUFRATU	201

BIBLIOGRAFIA	214
ANEKS 1	248
ANEKS 2	253
ANEKS 3	255
ANEKS 4	257
ANEKS 5	260
SUMMARY	262